

Уранія... Батьки зробили їй ведмежу послугу — обране ними ім'я асоціювалося із планетою, з мінералом, з усім чим завгодно, крім стрункої жінки з тонкими рисами обличчя, гладкою шкірою і великими, темними, трохи сумними очима, що зараз дивилися на неї із глибин дзеркала. Уранія! На щастя, ніхто не звертався до неї так, її називали Урі, міс Кабраль, місіс Кабраль або докторка Кабраль. Наскільки вона пам'ятає, після її від'їзду із Санто-Домінго (точніше, зі Сьюдад-Трухільйо, адже коли вона поїхала, столиці ще не повернули її справжню назву), ні в Адріані, ні в Бостоні, ні у Вашингтоні, ні у Нью-Йорку ніхто жодного разу не назвав її «Уранія», як це робили в їхньому домі і в коледжі Санто-Домінго, де *sisters'* та однокласниці напрочуд старанно вимовляли дурнувате ім'я, що приречло її на муки від самого народження. Цікаво, кому це спало на думку — йому чи їй? Занадто пізно проводити розслідування, моя люба: твоя мати — на небесах, а батько — живий небіжчик. Ти ніколи не дізнаєшся правду. Уранія! Так само безглуздо й образливо, як перейменувати старовинне місто Санто-Домінго де Гусман на Сьюдад-Трухільйо. Може, і ця ідея теж належала її батькові?

Вона чекає, коли море покажеться у вікні її кімнати на дев'ятому поверсі готелю «Харагуа», і нарешті воно з'являється. За кілька секунд темрява відступає, і мерехтливий блакитний обрій стрімко збільшується, дозволяючи побачити видовище, на яке вона вижидала відколи прокинулася о четвертій ранку попри пігулку, випиту всупереч її упередженості щодо сновидінь. Синя поверхня моря, поцяткована плямами піни, зливається зі свинцевим небом біля лінії горизонту, а тут, на узбережжі, лунко розбивається гребенистими хвилями об набережну Малекон, чия бруківка просвічує крізь крони пальм і мигдалевих дерев.

¹ Сестри-черниці (англ.).

За тих часів готель «Харагуа» виходив на Малекон фасадом, а нині — торцем. У пам'яті спливають спогади — чи це сталося того дня? — відтворюючи таку картинку: батько веде дівчинку за руку, і вони входять до ресторану, щоби пообідати вдвох. Їх саджають за столик поряд із вікном, й Ураніта, зазираючи під занавіску, бачить просторий сад, басейн із трамплінами і купальників, що плавають у ньому. В Іспанському патіо, облицьованому фігурними кахлями і заставленому горщиками із гвоздиками, оркестр грає меренге¹. Чи сталося це того дня?

— Ні,— вимовляє вона вголос.

Тодішній «Харагуа» знесли, а на його місці звели цю величезну будівлю кольору рожевої пантери, що неабияк вразила її три дні тому, коли вона прибула до Санто-Домінго.

Чи правильно ти вчинила, повернувшись сюди? Ти ще пошкодуєш про це, Ураніе. Навіщо марнувати тиждень відпустки тобі, жінці, яка ніколи не має часу на те, щоби відвідати всі ті міста і країни, де мріє побувати,— приміром, гірські хребти і заметені снігом озера Аляски,— і повертатися на острівець, куди ти заприсяглася ніколи не ступати ногою? Може, це ознака старості? Вияв осінньої сентиментальності? Ні, звичайна цікавість. Необхідність довести собі: я ще можу простувати вулицями цього міста, що вже не є моїм, подорожувати цією чужою країною, не відчуваючи ні печалі, ні ностальгії, ні ненависті, ні гіркоти, ні люті. А може, ти приїхала побачити ту розвалину, на яку перетворився твій батько? З'ясувати, які емоції оволодіють тобою, коли ви зустрінетеся після тривалої розлуки? Дрож проймає її тіло від голови до ніг. Ураніе! Ураніе! Поглянь-но на себе: минуло стільки років, і раптом виявляється, що ти, така вперта, методична, чужа зневіри, ховаєш дещо за мурами твоєї недосяжної фортеці, що викликає захоплення і заздрість оточуючих, а саме — ніжне, похливе, вразливе серденько, вкрите шрамами.

Вона заливається сміхом. Годі вже, дівчино. Не верзи дурниць.

Вона взуває кеди, натягує штани і спортивну блузу, підбирає волосся під сіточку. Випиває склянку холодної води і намагаєть-

ся увімкнути телевізор, аби послухати новини CNN, але передумує. Підступивши до вікна, вона роздивляється море і Малекон, а потім повертає голову і впирається очима в нагромадження дахів, веж, куполів, дзвіниць, крон дерев. Як же розрослося це місто! Коли ти виїхала звідси 1961 року, тут проживало триста тисяч душ, а нині — понад мільйон. Усе вільне місце заповнилося новими кварталами, бульварами, парками, готелями. Вчора вона почувалася чужою, коли кружляла в орендованій автівці елегантними кварталами Белья-Віста і величезним парком Мірадор, де виявилось не менше *joggers*¹, ніж у нью-йоркському Центральному парку. За часів її дитинства місто закінчувалося готелем «Ембахадор», а за ним простиралися мастки і засіяні поля. «Кантрі-клуб», куди батько щонеділі водив її до басейну, був оточений пустками, там не було ні асфальту, ні будинків, ні навіть ліхтарних стовпів.

Утім, стара частина міста, забудована спорудами в колоніальному стилі, не оновилася, не зазнала жодних трансформацій, як і Гаске, її колишній квартал. Вона анітрохи не сумнівається, що їхній будинок також майже не змінився. Напевно, він залишився таким само, як раніше: маленький сад, де росло старе мангове дерево, а червоний фламбоян квітнув упритул до тераси, на якій вони обідали щосуботи і щонеділі; двосхилий дах, балкончик за її спальнею, де вона зазвичай чекала на своїх кузин Лусінду й Маноліту, а в тому далекому 1961 році стежила за хлопцем, який часто проїжджав вулицею на велосипеді, скося зиркаючи на неї і не наважуючись заговорити. А що там у середині — те саме оздоблення? Австрійський годинник із боєм, готичними цифрами і зображенням сцен полювання на циферблаті. А як щодо її батька? Чи залишився він таким самим, як раніше? Ні. Вона слідкувала за тим, як він дряхліє, завдяки світлинам, що їх надсилали тітка Аделіна та інші далекі родичі, які вперто писали їй листи попри те, що вона ніколи на них не відповідала.

Вона плюхається у крісло. Ранкове сонце осяває середмістя, купол Національного палацу та його світло-охристі стіни м'яко виблискують під блакитним небесним склепінням. Мерщій

¹ Меренге — музичний стиль і парний танець, що походять із Домініканської Республіки і набули популярності у багатьох країнах Латинської Америки.

¹ Jogger — бігун підтюпцем (англ.).

виходь надвір, бо невдовзі спека стане нестерпною. Вона заплющує очі, зморена невластивою їй інертністю, що суперечить її звичайному активному способу життя і прагненню не марнувати часу на те, чим вона цілодобово займається, відколи знову ступила на домініканську землю, а саме — прокручуванням спогадів. «Моя донька повсякчас учиться і зубрить уроки навіть уві сні». Так говорив про тебе сенатор Агустін Кабраль, міністр Кабраль, мізковитий Кабраль, хвастаючись перед друзями успіхами дівчинки, яка отримала всі можливі винагороди, зразкової учениці, котру *sisters* ставили за приклад однокласницям. Може, він вихвалявся шкільними досягненнями Уранії і перед Господарем? «Як би мені хотілося відрекомендувати її вам! Вона здобуває перші премії впродовж усіх тих років, що вчиться в коледжі Святого Домінго. Для неї було би щастям познайомитися з вами, потиснути вашу руку. Ураніта щовечора читає молитви, просячи Бога зберегти ваше залізне здоров'я. А ще вона молиться за донью Хулію і за донью Марію. Зробіть нам таку честь. Вас просить про це, вас благає ваш найвірніший пес! Ви не можете відмовити мені. Прийміть її, екселенціє! Господарю!»

«Чи ненавидиш ти його? Чи він тобі огидний? Досі?» Ні, вимовляє вона вголос. Ні, ти би не повернулася, якби злість тліла всередині, рана кровоточила, а розчарування переповнювало тебе і труїло твою кров, як це було в юності, коли навчання і робота перетворювалися на нав'язане лікування, засіб позбутися спогадів. Тоді ти справді ненавиділа його. Усіма фібрами душі, усім своїм еством, кожною думкою, кожним почуттям. Ти бажала йому різних лих, хвороб і негараздів. Бог здійснив твоє бажання, Ураніє. А радше диявол. Хіба тобі мало, що інсульт зробив його живим трупом? Невже ти не вважаєш солодкою помстою те, що трапилося з ним? Десять років він прикутий до інвалідного візка, не ходить, не розмовляє, повністю залежить від медсестри, яка допомагає йому їсти, лягати в ліжку, одягатися, роздягатися, стригти нігті, мочитися і випорожнитися. «Чи почувашся ти відомщеною?» «Ні».

Вона випиває другу склянку води і виходить. Сьома година ранку. На першому поверсі готелю її поглинає шум, знайома атмосфера, де зливаються воєдино голоси, гуркіт двигунів, увімкнене

на всю гучність радіо, меренге, сальса, дансон¹, болеро, рок і реп, обрушуються на неї, перекриваючи один одного. Веселий хаос, породжений глибинною потребою твого народу оглушити себе, аби не мислити і, можливо, не відчувати геть нічого. А ще це вибух прадавнього життя, непідвладного сучасним віянням. Якась частина душі домініканців чіпляється за несвідоме магічне начало — тяжіння до шуму («До шуму, але не до музики»).

Вона не пам'ятає такого гамору на вулицях у ті часи, коли була дівчинкою, а Санто-Домінго називався Сьюдад-Трухільйо. Здається, люди не зчиняли галасу; мабуть, тридцять п'ять років тому, коли місто було у три-чотири рази меншим, провінційним, ізольованим, окутаним дрімотою через страх і запобігливість, місто, чия душа зіщулювалася від благоговіння і панічного жаху перед Господарем, генералісимумом, благодійником, батьком нової вітчизни, його екселенцією доктором Рафаелем Леонідасом Трухільйо Моліною, тут було тихіше, жодного шаленства. А сьогодні всі звуки життя — автомобільні двигуни, касети, диски, радіоприймачі, клаксони, гавкіт, гарчання, людські голоси — лунають на повну потужність, сягаючи найвищого рівня, причому живі створіння не поступаються механічним та електронним пристроям (здається, собаки брешуть дзвінкіше, а пташки щебечуть веселіше). А ще кажуть, що Нью-Йорк шумне місто! Ніколи за всі десять років життя на Мангеттені її вуха не чули нічого, що нагадувало би ту неймовірну какофонію, у яку вона занурена останні три дні.

Сонце підпалює сиві верхівки пальм, хідник геть попсований тріщинами та ямами, що асоціюються з вирвами від бомб, усюди височіють купи сміття. Жінки у білих хустках на головах замітають мотлох і збирають у затісні для цього торби. «Гаїтянки». Сьогодні вони мовчать, а вчора перешіптувалися на своєму *creole*². Трохи далі видно двох босих напівголих гаїтянців, що вместилися на ящиках під десятками картин, розвішаних просто на мурі. Так, дійсно,— місто, а може, і вся країна, пере-

¹ Дансон — популярний кубинський танець із характерним синкопованим ритмом.

² Мається на увазі гаїтянська креольська мова, що є рідною для понад восьми мільйонів мешканців Гаїті та мільйона гаїтянських емігрантів.

повнені гаїтянцями. Раніше такого не було. Хіба сенатор Агустін Кабраль не порушував цю тему? «Про Господаря можна говорити все, що завгодно. Однак історія визнає принаймні одну його заслугу — він зробив нашу країну сучасною і поставив гаїтянців на належне місце. Для важких хвороб — гіркі ліки». Господар отримав ослаблену, збіднілу, жалюгідну країну, здичавілу внаслідок міжусобних війн, де не було ні закону, ні порядку, країну, що втрачала своє обличчя, оскільки була захоплена голодними і лютими сусідами. Вони переходили вбрід річку Масакре, крали майно і худобу, спустошували будинки, позбавляли роботи наших селян, спотворювали нашу католицьку віру своїм сатанинським чаклунством, гвалтували наших жінок, псували нашу культуру, нашу мову й наші західні іспанські звичаї, нав'язуючи нам свої, африканські та варварські. Господар розрубив гордіїв вузол. «Годі! Для тяжких хвороб — гіркі ліки!» Він не лише виправдовував масове знищення гаїтянців 1937 року, а й проголосив це подвигом режиму. Хіба він не врятував Республіку від біди — другого в її історії спаплюження хижими сусідами? Яке значення мають п'ять, десять, двадцять тисяч гаїтянців, якщо йдеться про порятунок цілого народу?

Вона квапливо прямує вперед, упізнаючи найвідоміші місця: замість казино «Гібія» побудували клуб; колишня водолікарня смердить вигрібними ямами. Невдовзі вона дістанеться перетину Малекона із проспектом Максимо Гомеса — улюбленого маршруту Господаря під час вечірніх прогулянок. Відколи лікарі сказали йому, що піші прогулянки є корисними для серця, він щодня долав відстань від резиденції «Радамес» до проспекту Максимо Гомеса із зупинкою в домі доньї Хулії, високоповажної Матрони (де Ураніта якимось побувала, аби виголосити промову, яку мало не забула), а потім спускався до проспекту Джорджа Вашингтона, звертав на розі і жвавим кроком прямував до обеліска — копії вашингтонського монумента, в супроводі міністрів, радників, генералів, ад'ютантів, придворних. Усі вони трималися на шанобливій відстані, напружено вдивляючись в його постань, сповнені надії серця тріпотіли в очікуванні якогось знака чи жесту, що дозволив би їм наблизитися до Господаря, вислухати його, заслужити честь перекинутися з ним кількома словами, хай навіть він скаже щось докірливе. Їх улаштувало будь-що,

аби тільки не залишатися осторонь, у пеклі відставних фаворитів. Скільки разів ти ішов серед них, тату? Скільки разів ти удостоївся честі поспілкуватися з ним? Скільки разів ти повертався додому засмучений тим, що він не покликав тебе, і нажаханий перспективою бути викинутим із кола обраних і поповнити ряди вигнанців? Ти завше жив у страху, що з тобою трапиться така сама історія, як з Ансельмо Пауліно. І вона повторилася, тату!

Уранія сміється, і парочка в бермудах, що крокує їй назустріч, вирішує, що вона усміхається саме їм. «Добрий ранок!» Та вона усміхається не їм, її веселить спогад про сенатора Агустіна Кабралю, який щовечора прогулювався у світі можновладних осіб — слуг Трухільйо, а його увагу не привертала ані теплий бриз, ані шум моря, ані віражі чайок-мартинів, ані променисті карибські зірки — він стежив за руками, очима, рухами Господаря, сподіваючись, що його можуть покликати, надати йому перевагу перед іншими.

Нарешті вона дісталася Аграрного банку. Ось-ось перед нею постане резиденція «Рамфіс», де досі розташовується Секретаріат закордонних справ, а трохи далі — готель «Еспаньйола». Саме там вона поверне на дев'яносто градусів.

Вулиця Сезара Ніколаса Пенсона, ріг вулиці Гальван, думає вона. Увійти туди чи повернутися до Нью-Йорка, навіть не глянувши на свій будинок? Ти ввійдеш, питаєш у медсестри, де лежить пацієнт, піднімешся сходами до спальні, вийдеш на терасу, куди його виносять на час післяобідньої сієсти — на ту саму терасу, що колись палахкотіла червоними квітами фламбо-яна. «Привіт, тату. Як поживаєш? Упізнаєш мене? Я — Уранія. Звісно ж, ти впізнаєш мене. Коли ми бачилися востаннє, я мала чотирнадцять років, а зараз мені сорок дев'ять. Відтоді сплило багато часу. Хіба не стільки років було тобі, коли я поїхала до Адріана? Так, сорок вісім чи сорок дев'ять. Чоловік у розквіті сил. А нині тобі от-от виповниться вісімдесят чотири. Який же ти старезний, тату!» Якщо він ще здатен мислити, за всі ці роки в нього було вдосталь часу, аби підбити підсумки свого довгого життя. Ти, напевно, думав про свою невдячну доньку, яка за тридцять п'ять років не відповіла на жоден твій лист, не надіслала тобі жодної світлини і жодної листівки, не привітала тебе ні з днем народження, ні з Різдом, ні з Новим роком, і навіть

не приїхала, не поцікавилася твоїм здоров'ям, коли в тебе стався інсульт, і всі дядьки, тітки, двоюрідні брати та сестри вирішили, що ти помираєш. Яка погана дівчинка!

Будиночок на вулиці Сезара Ніколаса Пенсона, що на розі вулиці Гальван, уже не прийматиме відвідувачів, ніхто не зайде до передпокою, прикрашеного зображенням Пречистої Діви Альтаграсії і бронзовою табличкою з написом «Господар цього дому — Трухільйо». Чи зберіг ти цю табличку як доказ своєї відданості? А може, жбурнув у море, як це зробили тисячі домініканців, що купили такі самі та повісили на видноті, аби ніхто не сумнівався в їхній вірності Господарю, а згодом, коли чари розвіялися, забажали стерти всі сліди, соромлячись того, що символізував цей предмет,— свого боягузтва. Мабуть, ти теж позбувся таблички, тату.

Геть спітніла, вона дісталася «Еспаньйоли». Серце пришвидшено б'ється. Проспектом Джорджа Вашингтона струмить подвійний потік автівок, вантажівок і фургонів; їй здається, що всі водії увімкнули радіо, і від цього шуму невдовзі луснуть барабанні перетинки. Час від часу з якоїсь машини визирає чоловіча голова і чиїсь очі впиваються в її груди, ноги, сідниці. Ох уже ці погляди! Вона чекає, коли з'явиться просвіт між машинами, що дозволить їй перетнути дорогу, і вкотре нагадує собі — як учора і позавчора,— що перебуває на домініканській землі. У Нью-Йорку ніхто не витріщається на жінок із такою зухвалістю. Вимірюючи, зважаючи, підраховуючи, скільки плоті міститься у твоїх цицьках і стегнах, скільки волосинок росте на твоєму лобку, визначаючи опуклу лінію, утворену твоєю дупою. Вона заплющує очі, щоби перечекати легке запаморочення. У Нью-Йорку так не поводяться навіть «латинос» — домініканці, колумбійці, гватемальці. Вони навчилися стримувати себе, розуміючи, що не слід дивитися на жінку, як пес дивиться на сучку, жеребець — на кобилу, боров — на свиню.

Вона переходить на інший бік вулиці, шаснувши у просвіт між автомобілями. Замість того, щоби розвернутися і рушити назад до готелю «Харагуа», ноги — всупереч розуму — несуть її далі, спонукаючи обійти «Еспаньйолу» й рушити проспектом Незалежності, обабіч обсадженим лавровими деревами з розкидистими кронами, що переплітаються вгорі над бруківкою. Тро-

хи далі дорога, якщо пам'ять не зраджує їй, роздвоюється і губиться в самісінькому серці колоніального міста. Скільки разів ти ішла поряд із батьком у сповненій шуму тіні лаврів, проминаючи проспект Незалежності! Ви спускалися з вулиці Сезара Ніколаса Пенсона, доходили до цього проспекту і прямували до парку Незалежності. В італійському кафе, розташованому праворуч, на початку вулиці Ель-Конде, ви їли морозиво з кокосовою стружкою, манго чи гуаявою. Як же ти пишалася, що тримаєш під руку цього сеньйора — сенатора Агустіна Кабраля, міністра Кабраля! Усі знали його. Підходили, обмінювалися рукостисканнями, знімали капелюха, шанобливо віталися з ним, а жандарми і військові цокали підборами, коли він проходив поруч. Напевно ти страшенно сумуєш за тими роками популярності, тату. Як же тобі було боляче втратити владу, стати одним із тисяч простих смертних! Вони вдовольнилися тим, що образили тебе в газетній колонці в «Ель Форо Публіко», а не кинули за ґрати, як Ансельмо Пауліно. Ти боявся цього понад усе на світі, чи не так? Уявляв, як одного прекрасного дня Господар віддасть наказ: «Мізковитого — до в'язниці!» Тобі пофортунило, тату.

Вона крокує вже сорок п'ять хвилин і відійшла далеко від готелю. Якби вона взяла із собою гроші, можна було би зайти до якоїсь кав'ярні, поснідати і перепочити. Піт заливає їй обличчя, змушуючи повсякчас діставати хусточку і протирати шкіру. Роки беруть своє, Ураніє. Сорок дев'ять — це вже не молодість. Хоча ти маєш кращий вигляд, ніж більшість твоїх ровесниць. Рано викидати тебе, наче непотріб, судячи з поглядів, що переслідують тебе звідусіль, обмацують твоє обличчя і тіло: багатозначні, жадібні, хтиві, нахабні погляди самців, звиклих роздягати очима й подумки оголяти всіх жінок на вулиці. «Сорок дев'ять чудово прожитих років, Урі», — казав Дік, її друг і колега по адвокатській конторі, у день її народження. Жоден чоловік з їхньої команди не насмілився би вимовити такі слова, попередньо не хильнувши дві-три порції віскі, як це зробив Дік того вечора. Бідолашний Дік. Він зашарівся і знітився, коли Уранія простромила його отим своїм крижаним поглядом, яким в останні тридцять п'ять років відповідає на компліменти, фривольні жарти, люб'язності, натяки чи зухвалі коментарі чоловіків, а часом і жінок.